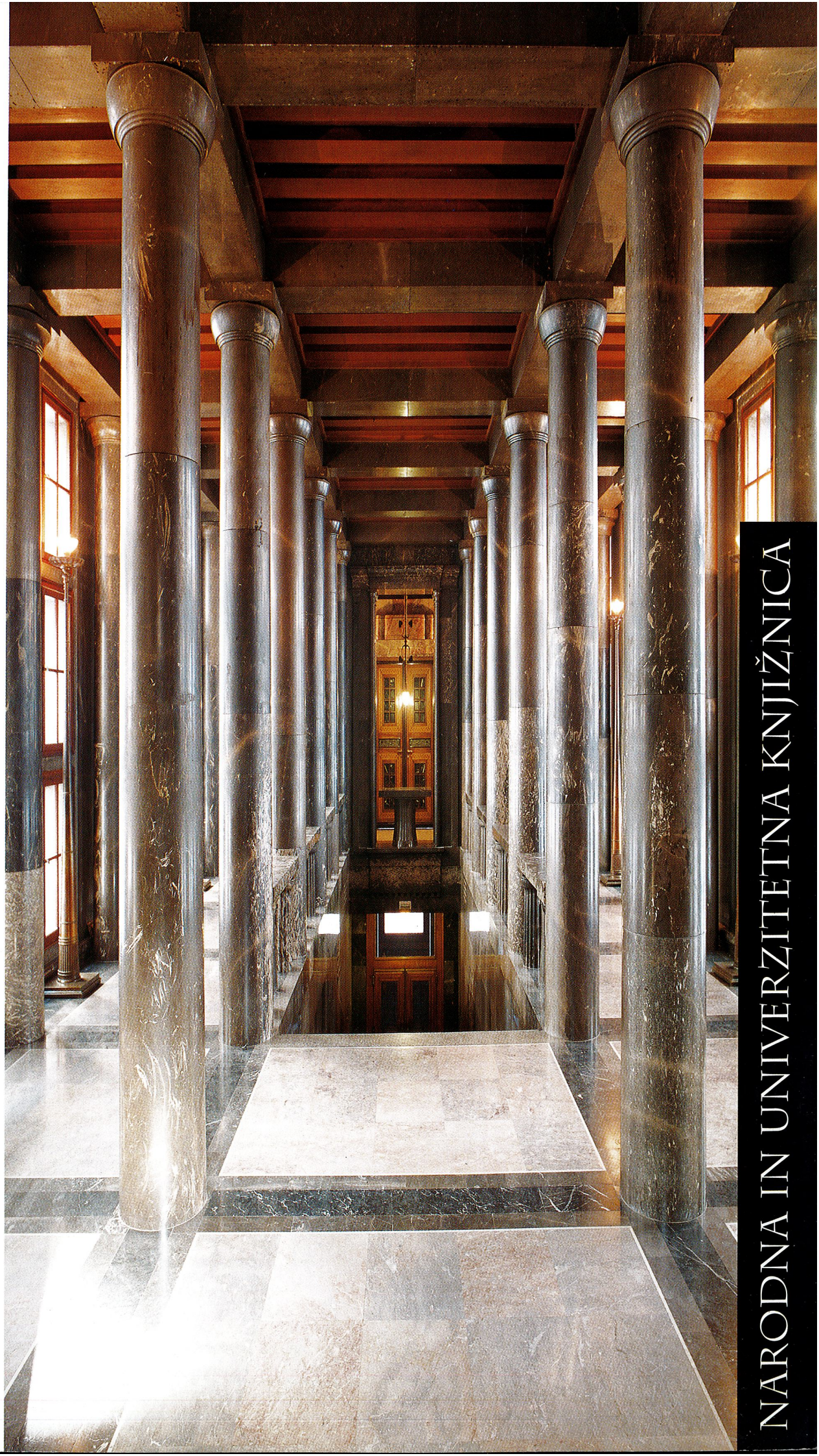

LJUBLJANA

2/3

KNJIŽNIČARŠKE NOVICE

LJUBLJANA

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

|| 430306

KNJIŽNIČARSKE NOVICE

februar-marec 2005

1774

308038

Knjižničarske novice 15(2005)2-3
ISSN 0353-9237

Izdala in založila: *Narodna in univerzitetna knjižnica*
Turjaška 1
1000 Ljubljana
telefon (01) 2001 172, 2001 176, 2001 110
<http://www.nuk.uni-lj.si/>

Za knjižnico: *mag. Lenart Šetinc*
Odgovorna urednica: *Helena Drewry*
Uredniški odbor: *dr. Melita Ambrožič, dr. Silva Novljan, dr. Maja Žumer*

Naslovnico oblikoval: *Aleksij Kobal*
Fotografija na naslovnici: *Goran Bertok*
Tisk: Tiskarna Littera picta, d.o.o.

Naklada: 415 izvodov. Naročnino, naročila in odpovedi pošiljajte pisno do 15. januarja za tekoče leto na naslov uredništva. Prejetih tekstov ne lektoriramo in ne honoriramo. Razmnoževanje ni dovoljeno.

Naslov uredništva: NUK, Informacijski center za bibliotekarstvo, za »Knjižničarske novice«, Turjaška 1, 1000 Ljubljana. Prispevke lahko pošiljate tudi na disketah ali po elektronski pošti: knjiznicarske-novice@nuk.uni-lj.si

SPLOŠNE KNJIŽNICE

COBISS SKUPINA ZA OSREDNJE SPLOŠNE KNJIŽNICE

Konec lanskega leta je na pobudo IO Sekcije za splošne knjižnice Zveze bibliotekarskih društev Slovenije ponovno začela delovati (zaživela) COBISS skupina za osrednje splošne knjižnice, saj so se v nekajletnem premoru pokazali strokovni problemi, ki jih splošne knjižnice lahko uspešno rešujejo le skupaj.

Sklicateljici sestanka, ki je potekal v Knjižnici Bežigrad v Ljubljani, dne 9. decembra 2004, sta bili Mateja Ločniškar-Fidler in Maja Medic, ki je do nadaljnjega prevzela vodenje delovne skupine.

Na sestanku so bili prisotni: Urška Lobnikar (Osrednja knjižnica Celje), Vitjan Petrinja (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper), Jana Zeni Bešter, Neli Tomšič (Osrednja knjižnica Kranj), Polona Brenčič (Valvasorjeva knjižnica Krško), Peter Intihar, Mateja Ločniškar-Fidler (Knjižnica Bežigrad), Nena Pečavar, Majda Primožič (Knjižnica Jožeta Mazovca), Slavica Vinčec (Knjižnica Otona Župančiča), Zlatka Tomažič, Svetlana Žganjar (Knjižnica Prežihov Voranc), Sabina Levec, Karjana Stojnšek-Novak (Knjižnica Šiška), Meta Boštjan (Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika), Dragana Lujić, Marta Novak, Slavko Žizek (Mariborska knjižnica), Trezika Antolin (Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota), Magda Vremec Ragusi, Nevenka Vidmar (Knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica), Maja Medic, Ida Pucelj (Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto) in Mira Jerenec, Helena Kovačič Pižmoht, Božena Kmetec Friedl, Milena Doberšek (Knjižnica Ivana

Potrča Ptuj) in povabljeni predstavniki IZUM-a Romana Muhvič Šumandl in Dušan Stošič.

Obravnane so bile naslednje teme: problematika lokalnih zapisov, ki niso povezani z vzajemno bazo podatkov COBIB.SI, lokator gradiva v knjižnicah, evidentiranje domoznanskega gradiva, evidentiranje uporabnikov čitalnice pri delu z računalniki, elektronski vpis in zapisi na OPAC-u, za katere ni dostopnega izvoda.

Najpomembnejši del sestanka je bila problematika lokalnih zapisov, ki niso povezani z vzajemno bazo podatkov COBIB.SI, saj so vse splošne knjižnice dobile od IZUM-a obvestilo, da je Svet članic COBISS dne 09. 09. 2004 sprejel sklep, po katerem se s 01. 10. 2005 uvedejo sistemske blokade pri izposoji knjižničnega gradiva, ki ni povezano z vzajemno bazo. Sklep je knjižničarje izredno presenetil, saj je jasno, da v tako kratkem času lokalnih zapisov ne bodo mogli urediti do konca.

Predstavniki iz Knjižnice Bežigrad, Knjižnice Šiška in Valvasorjeve knjižnice Krško so, v prepričanju, da širša strokovna javnost tega ne ve, pojasnili, zakaj je v marsikateri sedanji osrednji knjižnici večje število zapisov še vedno na lokalnem nivoju. Veliko knjižnic je na začetku vnašalo knjižnično gradivo v program VIR, ki so ga same kupovale. Program je bil namenjen preprostem iskanju gradiva in predvsem računalniškemu evidentiranju izposoje in vračanju gradiva. Nekaterim je bil dodeljen program STEVE. Kasneje so knjižnice III. in IV. skupine od Ministrstva za kulturo dobile program MOLJ in potrebna je bila konverzija baze v ta program. Pri prehodu na COBISS je bila potrebna ponovna konverzija, pri čemer so vse baze ostale na lokalni ravni. Knjižnice II. skupine so plačale konverzijo iz programa VIR v COBISS in tudi pri tem so vse baze ostale na lokalni ravni.

Katalogizatorji posameznih knjižnic, ki so zaradi tematike prisostvovali sestanku, so razložili, da kljub intenzivnemu delu, katalogov ne bodo mogli urediti do navedenega datuma, saj morajo imeti prednost strokovnost, natančnost, poznavanje fonda knjižnice in nikakor ne količina povezanih zapisov. Od tega načela ne bodo odstopili. Tekoče rešujejo probleme, ki se pojavljajo pri prevzemanju zapisov, na primer vrsta duplikatov in nepopolnih, bibliografsko nepravilno obdelanih zapisov v vzajemni bazi. Slednji lahko povzročijo nepravilen prikaz statističnih podatkov, tudi na področju slovenskega leposlovja (npr. v 100e in v 675s je leposlovno delo označeno kot strokovno delo). Nekatere knjižnice so se odločile, da bodo, če bodo imele sredstva, poskusno urejale zapise v obliki honorarnega dela, saj v rednem delovnem času že leta, kljub prizadevnosti bibliotekarjev, ne uspejo urediti zadovoljivega števila zapisov. Pri tem je bilo izrečeno vprašanje ali bi morda lahko knjižnicam pri nadaljnjem delu finančno pomagalo Ministrstvo za kulturo? Prav bi bilo, da se Ministrstvo za kulturo tudi obvesti, da je rok za izposojanje leposlovja v splošnih knjižnicah različen (štirinajst dni, tri tedne), nekaterih leposlovnih del uporabniki ne morejo podaljšati, druga lahko podaljšajo za teden dni, štirinajst dni ali celo za mesec dni. Tako na osnovi opisanih rokov izposoje leposlovnega gradiva izbrani način za obračunavanje izplačila knjižničnega nadomestila ni najbolj primeren, ni točen. Skupina je sklenila, da pristojne organe (Ministrstvo za kulturo, IZUM, Svet članic COBISS, NUK, UKM, Komisijo za katalogizacijo ZBDS) pisno obvesti o zapletenem stanju, zaprosi Ministrstvo za kulturo za finančno pomoč in opozori, da je dejanski rok do katerega je potrebno vnesti vse gradivo v COBISS, šest let po sprejetju Zakona o knjižničarstvu.

Vse več je knjižnic, ki imajo urejen dostop do knjižničnega gradiva. Lokacijski podatki v polju 996d z

elementi »l«, »u«, »a«, »5« in »x« - so enaki podatkom na etiketah gradiv na knjižnih policah. Tako lahko knjižnice vključijo grafično predstavitev postavitve gradiva in omogočijo svojim uporabnikom, da se po iskanju gradiva v COBISS/OPAC-u hitreje znajdejo med knjižnimi policami. Lokator gradiva v knjižnicah je nazorno in natančno predstavil g. Dušan Stošič iz IZUM-a. Trenutno uporabljata lokator gradiva Knjižnica IZUM in Knjižnica Vojnik, ki je enota Osrednje knjižnice Celje.

Izpostavljen je bil problem računalniškega evidentiranja domoznanskega gradiva člankov, drobnega tiska, slikovnega gradiva in drugih nekonvencionalnih dokumentov. Knjižnice hranijo in dajejo na uporabo vse več tovrstnega gradiva. Dela so strokovno, bibliografsko obdelana, uporaba računalniško ni vodena, ker gradivom niso dodeljeni lokacijski podatki z ustreznimi inventarnimi številkami. Težave se kažejo pri vodenju statistik izposoje, ki jih knjižničarji delajo ročno, ob koncu leta jih prištevajo k letnim statistikam.

Vodja Uporabniškega servisa COBISS na IZUM-u ga. Romana Muhvič Šumandl je predlagala, da skupina pošlje IZUM-u dopis z vprašanjem ali obstaja možnost, da bi tudi ta segment vključili v avtomatizirano izposojanje. Predstavnik iz Osrednje knjižnice Srečka Vilharja iz Kopra je predlagal, da bi istočasno reševali še problem evidentiranja ustnih in pisnih informacij, ki jih knjižničarji posredujejo.

Knjižnice različno vodijo evidentiranje uporabnikov pri računalnikih, ki so namenjeni za študij, pisanje seminarskih nalog, za iskanje gradiva po internetu in za druga resna dela. Najpogosteje uporabnike računalniško evidentiramo (COBISS/Izposoja »visit/internet«) in ročno vodimo čas uporabe. Kolegici iz Knjižnice Franceta Bevka v Novi Gorici sta povedali, da pri njih že dve leti

uporablja sistem za nadzor uporabe računalnikov. Sistem dobro deluje.

Sklenjeno je bilo, da bo elektronski nadzor dodeljevanja računalnika in časa uporabe reševala skupina računalnikarjev osrednjih območnih knjižnic. Informacije in možnosti za rešitev bodo obravnavane na naslednjem skupnem sestanku.

Na posvetovanju splošnih knjižničarjev v Kranjski Gori (2004) se je pri predstavitvi storitev e-uprave porodila zamisel, da bi bodočim uporabnikom knjižnice omogočili predhodni e-vpis. Gre za tiste skupine uporabnikov, ki po telefonu naročijo oziroma rezervirajo gradivo in še niso člani knjižnice. Na sestanku se je pojavilo nekaj dilem in dvomov, zato je bil predlog dan v razmislek do naslednjega srečanja.

Zelo pomembna je bila tudi zadnja točka dnevnega reda. Obravnavali smo problem bibliografskih zapisov na OPAC-u, za katere ni dostopnega izvoda (vsi izvodi so odpisani). Za uporabnika je podatek, da gradivo ni dostopno, moteč in največkrat izzove ravno nasprotno reakcije, kot si jih knjižničarji želimo. Zato bi želeli, če je seveda tehnično izvedljivo, da se na OPAC-u ne bi videli takšni zapisi. IZUM smo pisno zaprosili, da v svoje načrte za delo vključi tudi možnost rešitve tega problema.

Na koncu sestanka je bil sprejet še predlog, da se COBISS skupina za osrednje območne knjižnice sestaja dvakrat na leto, spomladi in jeseni. Predloge za strokovne sestanke zbirata Maja Medic (maja@nm.sik.si) in Mateja Ločniškar-Fidler (mateja.locniskar@guest.arnes.si). Vabljeni k sodelovanju.

Mateja Ločniškar Fidler,
Knjižnica Bežigrad
Maja Medic,
Knjižnica Mirana Jarca

POVEZOVANJE LOKALNIH ZAPISOV V VZAJEMNO BAZO COBIB

Strokovno javnost obveščamo, da smo na poslani dopise COBISS skupine za osrednje splošne knjižnice prejeli dne 3. februarja pisni odgovor Ministrstva za kulturo s podpisom sekretarke mag. Jelke Gazvoda in sicer v zvezi s povezovanjem lokalnih zapisov v vzajemno bazo COBIB. Prosili smo za mnenje o časovnem roku povezave lokalnih zapisov in o morebitni finančni pomoči. Iz dopisa povzemamo nekatera pomembna stališča strokovne službe ministrstva:

„Zakon o knjižničarstvu (Uradni list RS, št. 87/01) v 3. odstavku 41. člena določa, da se šteje, da je knjižnica vključena v nacionalni vzajemni bibliografski sistem takrat, ko je njen katalog uporabnikom dostopen preko tega sistema, Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (Uradni list RS, št. 73/03) pa to obvezo omeji na katalog aktivnega dela knjižnične zbirke, ki mora biti v 6 letih od uveljavitve pravilnika (2009) dostopen v COBISS-u ali preko svetovnega spleta.« V nadaljevanju je pojasnjeno, da »imajo knjižnice še nekaj let časa, da opredelijo in obdelajo tisto gradivo izven COBISS-a, ki predstavlja aktivni del zbirke.« Po oceni Ministrstva za kulturo je aktivni del zbirke tisti, »ki ima določeno frekvenco uporabe, kakšna mora biti ta frekvenca za opredelitev aktivnosti, pa naj odločijo strokovni delavci v knjižnicah sami. Končni cilj povezovanja lokalnih zbirk je v vsakem primeru kvaliteta baze COBIB in poslovanja knjižnic in le posredno popolno zajemanje izposoje za potrebe izvajanja knjižničnega nadomestila.«

Strokovna služba meni, da »do poteka roka, ki je določen za vključitev aktivnega dela nepovezanih knjižničnih zbirk v COBISS, ni mogoče izvajati nobenih omejitev pri uporabi COBISS-a.«

in da zaradi pomanjkanja sredstev in kadrovskih virov prioriteto povežemo v COBISS samo aktivne publikacije iz nepovezanih zbirk.

Finančno sodelovanje bo mogoče pri posameznih projektih povezovanja, »če gre za povezovanje dokazano aktivnih zbirk, ki imajo z informacijskega ali kulturnega vidika poseben pomen«. Na ministrstvu pa nikakor nimajo na voljo sredstev, s katerimi bi financirali vnos vseh nepovezanih zbirk.

Dopis je bil poslan v vednost Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije, Zvezi SIK, Narodni in univerzitetni knjižnici, Centru za razvoj knjižnic in IZUM-u.

Mateja Ločniškar Fidler,
Knjižnica Bežigrad
Maja Medic,
Knjižnica Mirana Jarca

MARIBORSKA KNJIŽNICA JE PRIDOBILA CERTIFIKAT KAKOVOSTI

18. januarja 2005 smo v Mariborski knjižnici zaključili naporno in zahtevno obdobje v naših prizadevanjih po boljši in preglednejši organiziranosti. Uspešno smo opravili zunanjo presojo certifikacijske skupine presojevalcev SIQ (Slovenskega inštituta za kakovost in meroslovje) in tako zaključili projekt uvajanja sistema kakovosti. Zaključek enega obdobja pa seveda pomeni začetek novega kroga: nenehno izboljševanje.

Od prve ideje o tem, da se projekta lotimo, je minilo 2 leti. S projektom smo kandidirali na razpisu Ministrstva za kulturo in pridobili sredstva za izobraževanje za izvedbo vzorčnega projekta uvajanja sistema vodenja kakovosti v splošno knjižnico. Do konca

letošnjega leta bomo zato primer dobre prakse predstavili strokovni javnosti in predvsem zainteresiranim splošnim knjižnicam.

Pred slabim letom in pol smo delo v projektu resno zastavili, motivirali zaposlene in imenovali projektno skupino ter začeli z izobraževanjem. SIQ, Slovenski inštitut za kakovost in meroslovje, ki smo ga pooblastili za izpeljavo projekta, nam je za mentorico in učiteljico našel izjemno svetovalko in strokovnjakinjo za sisteme kakovosti, gospo Tatjano Žagar. Z njo smo hitro našli skupni jezik, saj se je poglobila v naše delo in organizacijo ter nam s pretanjenim občutkom in pedagoškim pristopom skozi delavnice postopoma odstirala podrobnosti standarda in nam pomagala definirati procese dela. Z njeno pomočjo smo poglobljali zavedanje o našem poslanstvu in snovali naše prihodnje delo. V vseh oddelkih je bila do konca leta 2004 pripravljena vrsta internih dokumentov, pravilnikov in obrazcev, pred tem smo že v letu 2003 izvedli raziskavo zadovoljstva zaposlenih, v letu 2004 pa tudi anketo o zadovoljstvu uporabnikov. V drugi polovici leta smo začeli tudi z merjenjem procesov dela. Kolegica Sabina Fras – Popović, skrbnica sistema vodenja kakovosti in tudi pobudnica projekta, je še tik pred odhodom na porodniško pripravila poslovnik kakovosti, potem pa jo je pri delu v projektu uspešno zamenjala Irena Sirk. Rezultati vložene dela, celotna dokumentacija, so sistematično urejeni in dostopni v zbirnih mapah po enotah in na intranetu. Usposobili smo skupino notranjih presojevalcev, ki je v novembru izvedla notranjo presojo vseh oddelkov in enot. Tako smo prebili led in malo pregnali strahove pred preizkušnjo na pravi, zunanji certifikacijski presoji, ki nas je čakala 18. januarja. Po končnem poročilu notranjih presojevalcev smo opravili vodstveni pregled in na vodstvu sprejeli seznam korektivnih in preventivnih ukrepov, s pomočjo katerih

bomo v letu 2005 poskušali naše poslovanje, notranjo komunikacijo in sledljivost dokumentov še izboljšati.

SIQ je v plan tokratne presoje vključil le del naših procesov: vodenje, oddelek za knjižnično mrežo, notranje presoje, analizo podatkov, izboljševanje, razvoj, nabavo in obdelavo virov, Knjižnico Rotovž, Čitalnico, Knjižnico Tabor, Pionirsko knjižnico Tabor, Knjižnico Pobrežje, Knjižnico Tezno in izposojno na dom. V skupini presojevalcev so bili mag. Jure Urek (vodja), Brigita Mehle – Grčar in kot izvedenec za bibliotekarstvo dr. Jože Urbanija. Na zaključnem sestanku ob koncu napornega dneva so naše delo pohvalili, neskladnosti med presojo niso ugotovili. In menda smo med redkimi ustanovami, ki jim je to uspelo v prvem poskusu. Medtem smo prejeli tudi uradno poročilo o presoji, v katerega so med drugim zapisali:

»Jasno dokumentiran sistem vodenja kakovosti, ki lepo odraža specifičnost knjižničnih storitev, predstavlja trdno osnovo za njegovo nadgrajevanje, med zaposlenimi je dobro sprejet, v organizaciji pa je čutiti visoko organizacijsko kulturo, pripadnost delu, pozitivno energijo in dobro vzdušje, ki ga je uspelo ustvariti vodstvo.

Vodstvo se zaveda, da je kakovost procesa izposoje ključnega pomena za zadovoljstvo uporabnikov, zato je ta proces podrobno vsebinsko dokumentiran in predstavlja jasen in učinkovit opomnik zaposlenim pri njihovem delu.

Poudariti velja, da je v organizaciji 15 usposobljenih notranjih presojevalcev, zagnanost, s katero so se lotili izvedbe notranje presoje, kar je razvidno iz zapisov, pa predstavlja še dodatno zagotovilo za nenehno izboljševanje sistema vodenja kakovosti.« Na takšno oceno smo seveda ponosni in nam je v zadovoljstvo, saj odtehta trud, vloženo delo, »domače naloge« v mnogih prostih

urah, vse dvome in občasen obup. Pomeni lep zaključek iskanja prave mere in zlate sredine. Kajti ravno v tem je bistvo vseh naših prizadevanj: ob začetni neučakanosti, veliki želji in zaletavosti najti pravo mero. Naučili smo se veliko in predvsem spoznali, da je naša pot samo naša in da »dobre prakse niso za kopirati, ampak za kاپirati« (mag. Alenka Flander). Dobre prakse lahko pomagajo iskati identiteto, cilj pa lahko dosežemo le z lastnim angažiranjem in veliko mero motiviranosti večine kolektiva. V Mariborski knjižnici nam je to uspelo. Naš poslovnik kakovosti je dokument o našem delu in poslanstvu, prepleten z razmišljanji vseh, ki to poslanstvo izvajamo, kar mu daje specifično, skoraj subjektivno noto, saj v resnici odraža vsebino, ki jo knjižnici lahko dajo samo njeni zaposleni.

Če me torej vprašate, ali je bila odločitev za projekt uvajanja sistema vodenja kakovosti v knjižnico pravilna in ali bi se še enkrat odločila za takšen korak, je odgovor pozitiven. Vsem pomislekom in naporom navkljub. Opravili smo pomembno delo, zaposleni so bolj seznanjeni z delom sodelavcev, imajo boljši pregled nad organiziranostjo, naši dokumenti in zapisi so preglednejši in bolj sledljivi. Pomembno je tudi to, da se je skozi proces kakovosti izkristaliziralo naše poslanstvo, ki je zdaj vsem bliže in se večina z njim lahko identificira. Tako bomo lahko v prihodnje delali bolje in še bolj bomo znali postavljati prioritete. Vsekakor pa certifikat kakovosti, ki smo ga pridobili na osnovi izpolnjenih zahtev standarda ISO 9001, pomeni za nas novo odgovornost. Kljub občutku, da smo projekt zaključili, smo sedaj šele na začetku. Čaka nas vsakoletno potrjevanje, dokazovanje in seveda nenehne izboljšave. Spirala mora iskati pot navzgor in morda bo to težje, kot sistem kakovosti uvesti in certifikat pridobiti.

Dragica Turjak,
Mariborska knjižnica

URADNE PUBLIKACIJE V KNJIŽNICAH

Hrvaško knjižničarsko društvo se intenzivno vključuje v družbeno dogajanje s preišljenimi tematskimi posveti, na katerih obravnava vlogo knjižnic pri seznanjanju javnosti z informacijami, ki jih ta potrebuje, da aktivno posega v družbeno dogajanje in hitreje razrešuje probleme sodobnega časa. Odlika teh posvetovanj ni le mednarodno obravnavanje problematike, ampak tudi vključevanje pogledov na problematiko, ki jih imajo druga strokovna področja. Tak način je še posebej primeren, ko se obravnava dostopnost uradnih publikacij, dokumentov lokalne in državne oblasti, ki jih posameznik potrebuje za delovanje v skladu z lastnimi interesi ali potrebami okolja, in ni naključje, da so bile k sodelovanju povabljene tudi nevladne organizacije. Še ne povsem poznan svet posebnih informacij, ki se temeljno dotikajo posameznikovih pravic, je na tak način primerno predstavljen knjižničarjem, da se lažje seznanijo z lastno vlogo in sodelavci pri pridobivanju in posredovanju informacij.

Njihova okrogla miza Prost pristop do uradnih publikacij v službi demokracije (*Slobodan pristup informacijama. 2.i 3.Okrugli stol o svobodnom pristupu informacijama, Zagreb, 10. prosinca 2002. Ur. Alemka Belan-Simić i Aleksandra Horvat. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004*) je obravnavala splošno dostopnost uradnih publikacij in dokumentov lokalnega in državnega značaja, druga okrogla miza (objavljena v isti publikaciji) Prost dostop do informacij za vse je posebej izpostavila ranljive skupine pri uveljavljanju dostopnosti (okolja brez knjižnic, manjšine, zapornike in podobno), tretja pa je problematiko dopolnila s pravicami posameznikov in skupin, da se vključujejo v mednarodno dogajanje, ko je za temo določila:

Informacije o Evropski uniji v splošnih knjižnicah.

Za nas so bile okrogle mize zanimive iz dveh razlogov. Ko smo bili povabljeni k sodelovanju, smo se morali soočiti z lastnimi dosežki in vedenjem, drugič pa zaradi primerjave z dosežki drugih, ko smo hkrati izvedeli tudi marsikaj novega in koristnega.

Bralcu v zborniku in na spletni strani hrvaškega knjižničarskega društva objavljenih prispevkov bo kaj hitro jasno, da ima naše in hrvaško knjižničarsko okolje zelo podobne težave začetnikov. Razvijati moramo, največkrat v danih pogojih, nove storitve z novimi oblikami informacij. Izstopajoča značilnost uradnih informacij je ta, da urejajo življenje na različnih področjih in območjih. Zato jih je zelo veliko, veliko pa je tudi raznolikih virov njihove dostopnosti. Tako se zaplete delo že pri (i)zbiranju informacij, organiziranju njihove dostopnosti kakor tudi pri samem neposrednem, svetovalnem delu z uporabniki. Oboji pa menimo, da so izziv za knjižničarje splošnih knjižnic in priložnost, da izboljšajo kakovost svojih storitev in se uveljavijo v okolju kot zaupanja vredne posrednice.

Kako so se problematike dostopnosti informacij javnega značaja in za vse lotili v Sloveniji, bo bralec spoznal iz prispevkov Nataše Glavnik: Uradne publikacije in uradne informacije v Republiki Sloveniji, Silve Novljan: Publikacije javnega značaja v slovenskih splošnih knjižnicah, Andreje Pleničar: Knjižnična dejavnost za pripadnike romske skupnosti, Tatjane Šporar in Silve Novljan: Splošna dostopnost informacij o EU: Primer Slovenije. Pri tem ne bo ravnodušen ob njihovem predlogu za izboljšanje ponudbe za vsakogar. Pozitivno pa lahko nanj deluje, tako kot je na udeležence okrogle mize, način uvajanja teh informacij v redno dejavnost hrvaških splošnih knjižnic: Organizacija delavnice za seznanjanje

predstavnikov regijskih knjižnic s prosto dostopnostjo uradnih informacij v različnih virih, predvsem elektronskih, načini iskanja in uporabe, ter zavezanost udeležencev, da to znanje posredujejo knjižnicam na svojem območju. Nekaj podobnega bi lahko storili tudi pri nas. Informacij je že sedaj prosto dostopnih veliko, manj pa je knjižničarjev, ki bi jih znali uporabljati, znanje s tega področja pa prenesti v svoje okolje.

dr. Silva Novljan,
Narodna in univerzitetna knjižnica,

SAMOSTOJNI POPOTNIK - NOV TEMATSKI KOTIČEK V KNJIŽNICI OTONA ŽUPANČIČA – ENOTI POLJANE

Vsem, ki vzamejo pot pod noge, in tistim, ki potujejo v domačem naslonjaču in svoji domišljiji, smo v enoti Poljane namenili nov tematski kotiček - SAMOSTOJNI POPOTNIK. Nov tematski kotiček je nadaljevanje dejavnosti, ki v enoti obstaja od začetka njenega delovanja. To so potopisna predavanja, za katera je značilna poglobljena zvedavost, ne pa hrupnost in iskanje eksotičnosti. Predavanja potekajo v klubskem vzdušju majhnega prostora knjižnice.

Da bi ustvarili tematski kotiček, smo že obstoječo zbirko vodniške literature in potopisov okrepili z novim gradivom (predvsem v angleščini), vodniki in potopisi najbolj značilnih predstavnikov zvrsti. Dodali smo jim dela, ki zbirko poglobljeno zaokrožijo (z raznih vidikov osvetljen fenomen potovanja, obravnava potopisne proze kot literarne zvrsti), ter nekaj pregledov in bibliografij, ki olajšajo nadaljnje spoznavanje.

Kotiček je zasnovan multimedialno, in ga tudi postavitveno-prostorsko dopolnjujejo knjige z raznih področij (geografija, etnologija...) iz siceršnjega priročnega oddelka knjižnice. Zbirka ni velika, približno dvesto naslovov, a poskuša na enem mestu predstaviti preplet vseh pojavnih in izraznih oblik odkrivanja, potovanja, nomadstva.

Kotiček je lahko v pomoč samostojnim popotnikom pri načrtovanju potovanja. Če želite hribolaziti po Andih, na primer, vam bo v pomoč vodnik iz serije *Trekking and Climbing*, vpogled v Španijo ali Južnoafriško Republiko vam bo ponudil razkošni *Eyewitness*, radioaktivnemu ožarčenju pa se boste izognili z vodnikom *Russia and Belarus*.

Na knjižnični internetni strani bo samostojnim popotnikom v pomoč komentiran izbor spletnih strani (slovenski popotniški portali, tuji spletni naslovi s podatki in nasveti, pa tudi potopisne strani, ki vsebujejo vse mogoče - od potopisnih bibliografij (na tisoče naslovov s kratkimi opisi), prek samih potopisov, popotniških dnevnikov in zemljevidov do povezav z drugimi spletnimi stranmi. Obiskovalcem so na voljo tekoče številke in stari letniki revij National Geographic, Gea, Svet in Ljudje, Horizont, pa tudi majhen arhiv časopisnih člankov o potovanjih in potopisju. Tiste, ki uživajo v potovanju iz naslanjača, pa bo pritegnilo, da je bitnik Jack Kerouac, kot to opiše v potopisnem zapisu *Big Trip to Europe*, v Evropo iz ZDA pripotoval na ostareli jugoslovanski trgovski ladji *Slovenija*, da je ljubljanski župan Ivan Hribar že na začetku 20. stoletja v potopisni črtici *Na vojnogruzinski cesti* opisal svojo pot po Kavkazu - za spremstvo mu je bil dodeljen kozak (hudo žejen in ješč), ki je bil prepričan, da je samostojni popotnik Hribar v resnici slaven francoski general, ki ne izda svoje identitete ...

Zbirka namreč reaktualizira tudi starejša dela in jih organsko umešča v kontekst.

Torej - od predvojnega »sejmarja s senzacijami« Eгона Erwina Kische do najnovejše knjige *Dark Safari* Paula Therouxa (»mizantropa, ki ga ljubimo«), od Herbersteinovih *Moskovskih zapiskov* do pred kratkim prvič izdane Kocbekove potopisne proze... Naročena je tudi mednarodna revija *Journal of Travel and Travel Writing*, ki obravnava potopisje in druge izrazne oblike potovanja kot kulturno prakso. Ko boste po 1. marcu 2005 vstopili v enoto Poljane na Zarnikovi 3, boste kotiček hitro opazili. V resnici zaseda vogal prostora, krasi pa ga manjša replika renesančnega zemljinega globusa, ki ga je leta 1541 izdelal Gerardus Mercator.

Več na <http://www.lj-oz.sik.si/index.htm> pod rubrikami NOVICE in SERVISI.

Začetek delovanja SAMOSTOJNEGA POPOTNIKA v prostorih enote Poljane je ob začetku delovanja 1. marca obeležilo tudi hudomušno potopisno predavanje z diapozitivi gospoda Tomaža Štularja *Nenavadna prevozna sredstva po svetu*.

Sašo Vrhovnik,
Knjižnica Otona Župančiča

imamo v knjižnicah, zbirke pravljic in slikanice, v starejših in novejših prevodih, s starejšimi in najnovejšimi ilustracijami ...

Ob vseh novih izdajah, ki jih bodo pripravile ob tej priložnosti slovenske založbe, je dobrodošla tudi Andersenova avtobiografija z naslovom *Pravljica mojega življenja*, ki je izšla v začetku februarja (Študentska založba). *Andersen jo je napisal leta 1847, sredi ustvarjalnega razcveta. To je zgodba o uspehu, o trnovi poti revnega čevljarkega sina, ki ga je močna volja in neznana sila že pri štirinajstih gnala v svet ... in k ustvarjanju pravljic. In kot se v njegovih pravljicah prepletata svetlo in temno, dobro in slabo, tako se ta dva pola prepletata tudi v Andersenovi lastni pravljici, ki je portret posebnega človeka, senzibilnega, sentimentalnega, modrega in norega, ki je znal slišati naravo ljudi, videti svet ... Je izpoved genija, ki je zvesto sledil svojemu poslanstvu, je pravljica s srečnim koncem.* (z zavihka knjige)

mag. Tilka Jamnik,
Knjižnica Otona Župančiča,
Enota Pionirska knjižnica

LETOŠNJI 2. APRIL – Z ANDERSENOVO »PRAVLJICO MOJEGA ŽIVLJENJA«

Vsako leto 2. aprila – na rojstni dan H. C. Andersena – praznujemo *mednarodni dan knjig za otroke*. Letos bo praznovanje še bolj svečano, ker je 200-letnica rojstva velikega danskega pravljicarja, »kralja pravljic«! Ob letošnji poslanici IBBY in siceršnjih naših dejavnostih ob *mednarodnem dnevu knjig za otroke* bomo pozorni tudi do knjig, nagrajenih z nagradama »Moja najljubša knjiga« po izboru mladih bralcev in »Izvirna slovenska slikanica« in pa seveda do Andersenovih pravljic! Razstavili bomo vsega Andersena, ki ga

MEDNARODNA SREČANJA

TRAINING REQUIREMENTS FOR LOCAL CULTURAL INSTITUTIONS

delavnica v okviru projekta

CALIMERA,

5. - 6. november 2004, Aarhus
(Danska)

Delavnica »TRAINING REQUIREMENTS FOR LOCAL CULTURAL INSTITUTIONS« (v okviru projekta CALIMERA) je potekala v osrednji splošni knjižnici v Aarhusu, ki je drugo največje mesto na Danskem; ima okoli 250.000 prebivalcev in leži na polotoku Jutland. Na delavnici je bilo prisotnih 20 udeležencev iz arhivov, knjižnic in muzejev trinajstih evropskih držav. Slovenijo je zastopala še nacionalna koordinatorica projekta CALIMERA, Breda Karun, udeležili pa so se še kolegi iz: Bosne in Hercegovine, Danske, Finske, Hrvaške, Litve, Madžarske, Nemčije, Norveške, Poljske, Romunije, Srbije in Velike Britanije. Dvodnevno srečanje je bilo razdeljeno na t. i. »teoretični del« (predavanja, predstavitev primerov) in »praktični del« (izmenjavo izkušenj, obisk splošne knjižnice, obisk univerzitetnega razvojnega in raziskovalnega centra).

G. Larsen iz Royal School of Library and Information Science v Kopenhagnu je v uvodnem predavanju govorila o pomembnosti usposabljanja in izobraževanja, ugotavljala skupne potrebe arhivov, knjižnic in muzejev ter poudarila nujnost vseživljenjskega izobraževanja. Za sodobnega knjižničarja so pomembne naslednje kompetence: imeti mora znanje, sposobnosti (na primer za poučevanje, komuniciranje) ter določene osebnostne lastnosti (hitro se

mora odzivati na spremembe, biti mora toleranten, potrpežljiv...). Knjižnični delavci bi morali za izobraževanje in razvoj nameniti najmanj 10% svojega delovnega časa. S. Nipper z danskega Ministrstva za izobraževanje je predstavil nove trende v izobraževanju, zlasti pedagoški vidik on-line izobraževanja. Po njegovih podatkih je za izvedbo ene ure e-izobraževanja potrebnih najmanj 200 ur priprave.

Sledile so krajše predstavitve udeležencev iz knjižnic, muzejev in arhivov, ki imajo veliko skupnih težav: na eni strani vedno večje zahteve in potrebe na področju izobraževanja, po drugi strani pa kadrovske in finančne omejitve. Vedno bolj je prisotna potreba po večji usklajenosti in sistematičnosti na področju izobraževanja. Med predstavitvami primerov velja posebej omeniti šolo B+ (škola b plus) iz Beograda, ki je center za permanentno izobraževanje in usposabljanje knjižničarjev v Srbiji in opravlja podobno dejavnost kot Bibliotekarski izobraževalni center NUK.

Obiskali smo tudi splošno knjižnico v Aarhusu in si z zanimanjem ogledali »tekoči trak« za razvrščanje gradiva. Ta knjižnica je prva začela testirati in uporabljati sistem za avtomatizirano razvrščanje gradiva po strokovnih področjih, ki je bil prvotno namenjen za uporabo na letališčih, kasneje pa prirejen za knjižnice. Postopek vračanja in sortiranja knjižničnega gradiva v resnici poteka tako kot na letališču, ko se potniki prijavijo in oddajo prtljago: uporabniki zložijo vrnjeno gradivo na tekoči trak, kjer se avtomatično razvrsti po strokovnih področjih in nalaga na posebna stojala. Tako razvrščeno gradivo nato knjižnični delavci zložijo na ustrezne police.

V razvojnem centru Innovation Lab at Katrinebjerg, ki je v univerzitetnem kampusu nedaleč stran od centra mesta, so nas seznanili z najnovejšimi

tehnološkimi dosežki in prototipi različnih robotov. Posebno pozornost smo posvetili tistim dosežkom, ki so namenjeni za uporabo v knjižnicah. Med drugim smo si ogledali elektronske knjige oziroma čitalnike elektronskih knjig, zanimiv je bil tudi prikaz povezave med tiskano knjigo in ustrezno vsebino na spletu. Knjiga ima namreč vgrajen poseben čip, ki ga lahko aktiviramo in s tem »odpremo« ustrezni spletni naslov. Tako lahko na primer beremo tiskano knjigo Gospodar prstanov, hkrati pa dostopamo do spletnih strani, povezanih z njeno vsebino (film, intervjuji z glavni igralci ...).

Na koncu delavnice smo se udeleženci pogovarjali o tem, kakšne bodo prihodnje potrebe pri izobraževanju in vseživljenjskem učenju v knjižnicah, arhivih in muzejih. To bodo predvsem: enotna strategija, sistematični izobraževalni programi (različne delavnice, študijski obiski, poudarek bo na e-učenju in izobraževanju učiteljev - train the trainers).

Več o projektu CALIMERA in o delavnici najdemo na spletnem naslovu:
<http://www.calimera.org/Lists/Announcements/showone.aspx?ID=53>

mag. Helena Pečko Mlekuš,
Narodna in univerzitetna knjižnica

PREDSTAVLJAMO VAM

CELJE NA ZEMLJEVIDIH OD 16. DO SREDINE 19. STOLETJA

iz zakladnice Osrednje knjižnice Celje

V Osrednji knjižnici Celje se zavedamo, kako pomembno je ohranjanje in

varovanje tiskane kulturne dediščine za prepoznavnost Slovencev in celjskega področja v evropskem prostoru, zato Domoznanski oddelek knjižnice zbira, obdeluje in hrani knjižno in neknjižno tiskano gradivo za in iz širše celjske regije. Med gradivom je nekaj zelo dragocenih primerkov, na katere smo še posebej ponosni. Če take dragotine ostanejo skrite očem javnosti, izgubijo del svoje vrednosti, zato smo še posebej veseli, da smo z razstavo **Celje na zemljevidih od 16. do sredine 19. stoletja** lahko predstavili del dragocene zbirke zemljevidov, ki jih hrani Domoznanski oddelek Osrednje knjižnice Celje. Predstavili smo zemljevide, ki prikazujejo umeščenost Celja in širšega celjskega področja v slovenski in evropski geografski prostor. Iz zemljevidov razbiramo prometno, gospodarsko in politično povezanost Celja in širšega področja nekdanje Spodnje Štajerske s srednjo Evropo in Balkanom. Mnogi med njimi so zelo redki ohranjeni izvodi, katerih avtorji so znani evropski kartografi, pomembni za razvoj kartografije. Zato je bila razstava postavljena tako, da smo se lahko seznanili tudi z razvojem kartografije od 16. do sredine 19. stoletja. Razstavo smo pričeli s šestnajstim stoletjem, ko doživi kartografija zaradi velikih geografskih in tehničnih odkritij pravi razcvet. V šestnajstem stoletju lesorez zamenja bakrotisk, ki ostane zaradi svoje kvalitete dominantna tehnika razmnoževanja zemljevidov vse do konca 18. stoletja. Zaključujemo jo sredi 19. stoletja, ko postanejo zemljevidi zaradi razvoja zemljemerstva in kartografije že zelo natančni, vendar manj okrašeni in likovno manj zanimivi. Opremljeni pa so s številnimi podatki in zato pomembni za proučevanje celjskega in slovenskega prostora. Nekateri so narejeni že v litografiji. Dodali smo prvo in tretjo izdajo »Zemljevida slovenske dežele in pokrajin«, ki ga je »izdelal in na svitlo dal Peter Kozler«. Zemljevid je zaradi prvega prikaza slovenskega

etničnega ozemlja s slovenskimi poimenovanji krajev zanimiv še danes. Posebno vrednost na razstavi so predstavljali likovno bogato opremljeni zemljevidi, ki so rezultat dela različnih avtorjev, od kartografov, risarjev, izdelovalcev plošč, tiskarjev in tistih, ki so zemljevide na koncu največkrat ročno obarvali. Najbolj bogato so bili obarvani verjetno na posebno željo kupca ali naročnika.

37 zemljevidov na razstavi je bilo očiščenih in restavriranih v restavratorski delavnici Arhiva republike Slovenije. Vstavljeni so bili v paspartuje iz muzejskega kartona, ki ne vsebuje kislin. Po razstavi smo jih shranili v posebne mape in predalnike, kjer bodo trajno zaščiteni pred propadanjem. Za splošno uporabo bodo dostopni v digitalni obliki.

Razstavo je spremljal tudi **bogato ilustriran katalog**, ki podrobneje predstavi razstavljenе zemljevide. V uvodu je kratka zgodovina kartografije in okraševanja zemljevidov, sledi poglavje o restavriranju razstavljenih zemljevidov in pa seveda kataloški popis, ki ga spremlja tudi popis kartografov in razlaga nekaterih izrazov.

Šest bogato okrašenih zemljevidov smo izbrali za natis na primernem papirju in jih oblikovali v **grafično mapo**, ki je namenjena prodaji (naročilnica je objavljena v prilogi). Primerna je za tiste, ki si želijo okrasiti svoje poslovne ali domače prostore, med njimi pa je mogoče izbrati tudi posamezne primerke zemljevidov. Predogled zemljevidov je mogoč na spletni strani knjižnice www.ce.sik.si/zemljevidi.

Seznam zemljevidov, namenjenih prodaji
ZVD-1: A. Hirsvogel, Zemljevid Slavonije, Hrvaške, Kranjske, Istre, Bosne in sosednjih pokrajin. Prva izdaja Ortelijevega atlasu Theatrum orbis terrarum, Antwerpen 1570.

ZVD-2: A. Ortelij, Karta Panonije in Ilirije, Antwerpen, 1590.

ZVD-3: G. Blaeu, Štajerska, Amsterdam 1635.

ZVD-4: F. de Witt, Novi zemljevid Koroške in Kranjske dežele s Celjskim okrožjem, Amsterdam, okoli 1660.

ZVD-5: B. Homanno Noriberge. Nova karta Štajerske, ki jo je po Vischerjevem zemljevida izdelal J.B. Homann, Nürnberg, sr. 18. st.

ZVD-6: G. Mattheus Seutter, Zemljevid Štajerske, Augsburg, 1734.

Tatjana Kač,
Osrednja knjižnica Celje

BORZA DELA

DELO IŠČE

Sem univerzitetna diplomirana bibliotekarka. Delovne izkušnje sem pridobivala že med študijem, in sicer v splošnoizobraževalni knjižnici v Ljubljani. Sedaj sem zaposlena v srednješolski knjižnici v Celju, kjer mi delovno razmerje poteče z 31.12.2004. Po tem datumu sem iskalka zaposlitve, in sicer bi si želela delati v visokošolski ali specialni knjižnici v Ljubljani. Med svojimi delovnimi izkušnjami naj omenim naslednja opravila: katalogizacija gradiva, izposoja in postavitve gradiva, referenčno delo (informator), sodelovanje pri kulturnih dogodkih v knjižnici... Aktivno govorim nemški jezik, pasivo pa angleški; med drugim sem uporabljala programsko opremo Word in Excel. V mesecu novembru bom opravila strokovni izpit v NUK-u, hkrati pa sem se tudi sicer pripravljena izobraževati in dodatno izpopolnjevati v kolikor bo to zahtevala narava delovnega mesta. Dosegljiva sem na tel.št. 031 216 548.

DELO IŠČE

Sem univerzitetna diplomirana filozofinja in literarna komparativistka. Predlani sem opravila strokovni bibliotekarski izpit. Trenutno sem zaposlena v šolski knjižnici Dobrova, kjer nadomeščam delavko, ki se vrne v začetku februarja. Moje delovne izkušnje so urejanje gradiva in izposoja v univerzitetni knjižnici, izposoja v specialni knjižnici, delo informatorja v splošni knjižnici in delo šolske knjižničarke (naročanje gradiva, oprema, izposoja, izvajanje KIZ a, organiziranje kulturnih dogodkov). Aktivno se sporazumevam v angleščini in obvladam osnovna računalniška znanja. Pripravljena sem se še dodatno izobraževati v tej smeri. Želela bi si delo v katerikoli vrsti knjižnic, dosegljiva sem na tel. št. 040 749 217.

DELO IŠČE

Sem univerzitetna diplomirana bibliotekarka z opravljenim strokovnim izpitom in dvema letoma delovnih izkušenj. Iščem delo v katerikoli knjižnici. Dosegljiva sem na telefonski številki 051/344 455.

PRILOGE

1. V prvi prilogi objavljamo najavo strokovnega posvetovanja in skupščine ZBDS »**Informacijski viri in storitve knjižnic v elektronskem okolju**«, ki bo potekalo od 24. – 26. oktobra 2005 v Portorožu.
2. V drugi prilogi objavljamo »**Manifest avantgardnega bibliotekarstva**«, ki sta ga prevedli kolegici Branka Badovinac in Sonja Svolfšak.
3. V tretji prilogi objavljamo **naročilnico** publikacije »Celje na starih zemljevidih od 16. do sredine 19. stoletja, iz zakladnice Osrednje knjižnice Celje«.
4. V četrti prilogi objavljamo **naročilnice** za elektronsko obliko priročnikov PREKAT IN ZNAČKA.

STROKOVNO POSVETOVANJE IN SKUPŠČINA ZBDS 2005 **»Informacijski viri in storitve knjižnic v elektronskem okolju«**

Kraj: Portorož, Kongresni center Bernardin, Smaragdna dvorana (11. nadstropje)

Datum: 24. - 26. oktober 2005

Načrtovani programski sklopi

Uvodna referata:

- Knjižnice in elektronsko okolje
- Digitalna knjižnica Slovenije

Tematski sklopi:

1. E-knjižnica: tradicionalno in sodobno
2. Pridobivanje, obdelava in hranjenje e-virov (obvezni izvod, konzorcijska nabava, arhiviranje, formalna in vsebinska obdelava)
3. Ustvarjanje in organizacija e-virov (strategija digitalizacije, ustvarjanje digitalnih knjižnic, e-založništvo, oprti arhivi)
4. Uporaba e-virov in storitev (promocija e-virov in storitev, izobraževanje uporabnikov, evalvacija uspešnosti e-storitev)
5. Izobraževanje knjižničarjev za e-knjižnico (formalno izobraževanje, permanentno izobraževanje)

Okrogli mizi:

- Poklicne kvalifikacije v Evropski uniji (gost: EBLIDA)
- Organizacija univerzitetnih knjižničnih sistemov v elektronskem okolju (gost: univerza Lund)

Referate bodo predstavili vabljeni strokovnjaki iz Slovenije in tujine. V program bodo vključene tudi predstavitve »zlatih« sponzorjev, predstavitve »srebrnih« in »bronastih« pa bodo potekale po vnaprej javljenem razporedu v preddverju kongresne dvorane. Predvideni sta razstava o razvoju slovenskih splošnih knjižnic ter prodajna stojnica s publikacijami in promocijskimi gradivi knjižnic.

Nadaljnje informacije o posvetovanju bodo objavljene konec februarja 2005 na spletni strani ZBDS (<http://www.zbds-zveza.si/portoroz2005.asp>). Programski odbor posvetovanja vodi dr. Melita Ambrožič (melita.ambrozic@nuk.uni-lj.si), organizacijski odbor pa Nataša Kuštrin-Tušek (natasa.tusek@guest.arnes.si).

MANIFEST AVANTGARDNEGA BIBLIOTEKARSTVA (1993)

Simon Ford

(Manifesto of avant-garde librarianship, 1993. Dostopno na tudi spletni strani:
<http://susanelibrarian.tripod.com/manifesto.htm>)

1. »Birokrati! Naj se vam zatresejo hlače!« Nastopil je čas realizacije teorije-smrti knjižničarja, ki je del revolucionarnega boja za osvoboditev od te gnusne družbe.
2. Bojno orožje, ki smo ga imeli na razpolago, se je izkazalo za neprimerno. Iz skrajnih virov moramo skovati novo orodje.
3. Revolucionarna teorija, ki so jo razvile različne avantgardne tendence v tem stoletju, ni nikoli imela vpliva na našem prezira vrednem področju. Prebuditi se moramo, še preden umremo od dolgočasja.
4. Ubožnost bibliotekarske teorije je vseprisotna. Ali postajamo le eden od izrastkov birokratskega managementa instant znanja? Ali smo mehka politika družbene zavesti?
5. Kot ponavadi je bilo prepuščeno tistim izven t.i. naše »profesije«, da nam odprejo oči. Naši temelji, principi se sesuvajo na poti uničenja. Kaj naj storimo? Slavimo!
6. Knjižničar je pripovedovalec zgodbe, ki je izgubila svojo avtoriteto, saj je samozadovoljnega gostitelja Kanona dobesedno razneslo.
7. Klasifikacije, ki smo jih izumili, nas sedaj dnevno na novo izumljajo. Tako izgubljam nadzor, saj nas nadzor vodi k neizogibno večjemu nadzoru. Naša pravila so se obrnila proti nam in sedaj smo obsojeni na večni molk.
8. Paradigmatični preobrati na področju znanja in informacij so nas pustili praznih rok. Zapeljani in zapuščeni smo v oceanu podatkov.
9. Knjižničarjeva medijska podoba je karikatura. Dejanska situacija je desetkrat hujša. Izgnati moramo tiste, ki želijo v nas videti še več istega kot v preteklem 20. stoletju.
10. Rekrutirati moramo tiste, ki nimajo interesov s stvarmi kot so, saj bo prihodnost namenjena tistim, ki bodo oblikovali spremembe, ne da bi jih imeli radi; tisti, ki po vsakem uničenju sprejemajo veselje do ustvarjanja.
11. Na področju kulture živimo v avtonomiji, ki je lažna. Založništvo je svet, tako kot druga umazana področja, diktiran z blagom in menjalno vrednostjo. Informacija je

izv. »Shake in your shoes bureaucrats!«

Izv. fraza »theory-death« je težko prevedljiva, saj lahko referira na več kontekstov. Dobesedno jo je v okviru avantgarde uporabil Paul Mann v delu Theory-death of the avantgarde (1991), ki iz postmodernega vidika izpostavlja njihovo vlogo tudi v današnji dobi, saj naj bi le-te bile po nekem splošnem prepričanju stvar moderne dobe. Avantgardo je označil kot zaprt sistem »ekonomije diskurza«, ki kolonizira extra-diskurzivno in je za delovanje sistema nujna, saj le-ta za utrjevanje svoje moči potrebuje tudi upor. Čeprav so to delo precej kritizirali (glej npr. Oren, M. Theory of avant-garde. Art journal, 52 (1993) 1), pa lahko posplošimo, da sama fraza referira tudi na posmoderno dekonstrukcijo, zato smo se odločili, da jo pustimo v taki obliki.

izv. of coffee-table knowledge

izv. Our rationales are fragmenting on the road to ruin.

izv. celebrate

izv. have left us with to call our own

izv. investment

tako kot drugo blago, pločevinka graha v supermarketu / na knjižnični polici. Knjižnica je sedaj nakupovalni center, poln dolgočasnih in brezciljnih akademikov.

12. Določiti moramo nove odnose med nami samimi, da bi lahko podarili največji dar: dar osvoboditve od preteklosti za nove situacije, ki so vredne življenja.

Gibanje za avantgardno bibliotekarstvo, London, 23/1/93.

Simon Ford

ZA VEČJO DRUŽBENO ODGOVORNOST IN ZNANSTVENO- RAZISKOVALNO REFLEKSIJO V BIBLIOTEKARSTVU IN INFORMACIJSKI ZNANOSTI

Branka Badovinac in Sonja Svolfjšak

Pred vami je prevod enega izmed redkih kritičnih manifestov na področju bibliotekarstva in informacijske znanosti (BIZ). Kot je znano BIZ sicer ima svoje manifeste, ki se nanašajo predvsem na zagotavljanje družbene vloge in statusa v okviru določenih družbenih (ali političnih) formacij in sistemov. Poleg UNESCO-vih o pomembnosti knjige, javnih (splošnih) knjižnic, se npr. zadnji slovenski umešča v okvir nove demokratične ureditve in nastajajoče informacijske družbe; medtem, ko so pretekle »resolucije« med drugim BIZ umeščale v samoupravni sistem glede na potrebe »samoupravljalcev«¹.

Znano je tudi, da je BIZ inherentna humanističnim ciljem, kot je npr. intelektualna svoboda, prosti dostop, družbena odgovornost, in vsa sorodna retorika predvsem iz moderne BIZ stroke. Kljub temu, pa se že od samih začetkov oblikovanja profesije nato pa še v različnih obdobjih pojavljajo kritike tako do ideološke hegemonije znotraj profesije (npr. različna paradigmatska rivalstva) pa tudi do prakse in njenih strategij, ki naj bi v končni fazi le navidezno uresničevala javni interes, saj se v skrajnem zornem kotu kaže tudi kot ideološki aparat, ki reproducira določene politične, ekonomske, kulturne, družbene prakse².

1 Glej npr.: Manifest o javnih knjižnicah (1972); UNESCO Manifest o splošnih knjižnicah, 1994 (1995), Manifest Zveze bibliotekarskih društev Slovenije o razvoju slovenskega knjižničarstva (2004), v katerem so »knjižnice nevtralne zbiralke, ohranjevalke in posredovalke znanja«, in »morajo delovati kot enakovreden sooblikovalec družbenih sprememb«, ter bodo »pri tem ohranjale ravnovesje med zaveznanostjo svojemu poslanstvu in ekonomsko uspešnostjo svoje dejavnosti«. Nadalje pa še za ilustracijo izpostavimo: Resolucija IV. Skupščine Zveze Društev bibliotekarjev Jugoslavije (1972) (prim. tudi npr. z Debič, D. (et al.) (1985), ko izpostavi, da »...nam žal manjka prepotrebnih znanstvenih raziskav o ustreznem vsestranskem informativnem knjižničarskem zadovoljevanju potreb samoupravljalcev.«)

2 V okviru BIZ obstajajo različna gibanja: med drugim tudi progresivni (napredni) knjižničarji; pa tudi socialistični, anarhistični, radikalni; ki zagovarjajo kritično perspektivo na različnih nivojih (glej tudi npr. indeks Progressive librarians around the world). V ZDA npr. v 30-tih letih 20. st., nato intenzivneje tudi revolucionarnih prevratih v 60. letih, in spet v preteklem desetletju v okviru novih družbenih gibanjih. Tako v okviru ALA-e po dolgotrajnem lobiranju in upiranju v 60. in v začetku 70. let 20. st. ustanovijo Social responsibility round table. Poleg te obstajajo še: npr. Progressive librarians guild, Librarian activists. Na Švedskem obstaja Bibliotek i Samhälle (Library in society). V Mehiki so leta 2001 ustanovili t.i. Mehiki krog (Study circle in political and social librarianship), ki so med drugim skupaj z argentinskimi kolegi (Social studies group on library science and documentation) napisali deklaracijo o informaciji, dokumentaciji in knjižnicah. Pa tudi nam bližji avstrijski (KRIBIBI) in nemški (AKRIBIE) knjižničarji imajo delovno skupino kritičnih knjižničarjev. V Veliki Britaniji obstaja skupina Information for Social Change, ki so z različnimi partnerji ustanovili tudi podporno skupino kubanskim kolegom in knjižnicam, okrog katerih se zadnja leta razvila živahna debata (glej npr. Cuban libraries solidarity group). Medtem pa pri nas lahko izpostavimo prave pionirje v delavskih knjižnicah v okviru društva Svoboda med obema vojnoma (pa čeprav se je profesija začela oblikovati šele po drugi svetovni vojni, oz. intenzivneje sredi 70. let 20. stoletja).

Poleg različnih aktivnosti jih večina svoje ideje objavlja v sedaj t.i. alternativnem knjižničarskem tisku. Če izpostavimo le: Synergy, Progressive Librarian, Library Juice (ZDA), Hermès (Canada), Information for social change (VB) (Samek, 2003). Med najbolj odmevne publikacije se uvršča tudi

Popovič je že daljnega leta 1972 izjavil, da: »naš univerzitetno izobraženi strokovnjak bi moral biti **nekonformističen in revolucionarnih nazorov**, hkrati pa bi moral imeti razvite kreativne sposobnosti v svoji stroki, ki bi jo opravljal v skladu s potrebami družbenega napredka in humanizacije«. Pred kratkim je nekaj podobnega izpostavila tudi Naomi Klein (2003), ki pravi, da je izbira BIZ že izbira revolucionarnega stališča³. Vendar pa je pred tem pomembno, da se rešimo in opravimo s stereotipi, ki se držijo t.i. revolucionarjev, radikalcev, progresivcev, anarhistov, ipd., ki so v naši post-socialistični družbi še bolj izpostavljeni. Kar je tukaj pomembno, je kritična perspektiva, ki skuša spodbujati demokratizacijo teoretičnih modelov in praks, ter refleksijo.

Lahko bi se reklo, da temu sledi čisti logični argument, da je BIZ že postavila svojo vlogo v družbi (samo načine moramo izpopolniti, tj. biti moramo bolj učinkoviti in »managementski«). Vendar pa je za nas bolj pomembno vprašanje, ali je to dejansko res? Torej ali je BIZ ohranjevalka stabilnosti ali zagovornica sprememb – »kljubovalka« (challenger), kot sta na letošnjem BOBCATSS-u izpostavila Eriksson in Retsloff (2005)⁴? Kako dejansko naivna je naivna nevtralnost? Ali je BIZ le aplikativna in strogo nevtralna stroka, profesija? Kakšne so posledice tega? Še več, mogoče to ni več vprašanje apolitičnosti, pač pa vprašanje kakšna politika se izvaja v okviru določene politično - ekonomske in kulturne ideologije? Na kakšen način poteka ta proces? In nenazadnje, ali je stopnja družbene odgovornosti, ki jo sedaj priznava, zadostna? Komu služijo vsi ti standardi, informacijska tehnologija, in discipliniranje uporabnika? Kaj dejansko pomeni upravljanje znanja (knowledge management)? Katerega znanja? Morda kodificiranega in ekonomsko-politično upravičljivega? Zakaj je informacija blago in kaj je socialni kapital? Ali BIZ res temelji na neoliberalistični ideologiji, ki v praksi ne zmore zagotavljati slehernemu posamezniku dostopa do virov (saj naj bi bila to praksa, ki temelji na (kulturnem) kapitalizmu in lastninjenju družbenih (javnih) dobrin)? Komu so namenjene avtorske pravice: avtorjem, založniškim korporacijam, neoliberalistični ideologiji? Kako je lahko humanistična BIZ čisto hladna pri vprašanih rasne, spolne, razredne neenakosti (razen takrat, ko gre za libricid »the« Knjige) ter hkrati tako vroča pri standardizaciji in omogočanju dostopa privilegiranih elektronskih revij le privilegiranim skupinam? Kako, da se je ne dotaknejo vojne, genocidi, nacionalizmi, homofobije, stigmatizacije, stereotipizacije, ne le v globalnem smislu, ampak tudi pred našimi vrati?

Tu sicer lahko dopuščamo (možne) bralčeve/kine očitke na račun našega mladostniškega idealizma. Mogoče je to z vašega vidika celo res. Vprašanje, ki ga vam postavljamo pa je: na podlagi katerih konceptov nam sploh kdo lahko očita ideale o enakopravni družbi?

Revolting librarians, kjer v uvodniku Celeste West (1972) poziva BIZ skupnost k revoluciji in tudi izdelovanju antivojnih bibliografij, ipd. Pred kratkim je izšla še knjiga *Revolting librarians redux*, 2003.

2 Paradoks funkcije memorije in funkcije katalizatorja, stabilnosti in spremembe.

Poudarek avtorjev članka.

3 Klein-ova je v govoru na ALA/CLA konferenci BIZ umestila v kontekst globalne ekonomije, kjer ni nič; niti voda niti knjiga več zastoj. Problem je tudi WTO-jev sporazum GATS (General agreement on trade and services), ki spodbuja: privatizacijo in delno privatizacijo (npr. t.i. naročanje zunanjih podizvajalcev (outsourcing) v javnem sistemu). V okviru prve posledice, navaja primer havajske knjižnice, ki se je leta 1995 odločila, da bo selekcijo gradiva prepustila privatnem podjetju zaradi manjših stroškov in večje učinkovitosti. Končni rezultat je bil katastrofalen in ni pokazal niti ene niti druge prednosti (veliko poceni knjig, 61 kopij neke novele, geografsko neprimerne knjige (praktični vodnik za ovčerejo, ipd.)). Havajski primer ni prišel sam po sebi, je samo panični odziv na krčenje financ za kar 25%. Glede na drugo posledico navaja trend po dvotirnem sistemu knjižnic: zaračunavanje specialnih servisov, in za uporabo Interneta, t.i. poizvajalci (outsourcing) nabave, celo knjigarne znotraj knjižnic. Poleg teh, pa so vidni tudi drugi trendi, ki potrjujejo navedeni posledici GATS sporazuma: npr. debate okrog načina dostopa do elektronske knjige, ki se založnikom in knjigarnarjem zdi kot grožnja njihovim poslovnim interesom. ZDA so tudi objavile, da bodo sprejele GATS ponudbo za knjižnične servise; celo v Kanadi so pošiljali vprašalnike knjižnicam, ali bi »izvažali svoje interese«, kar pomeni z drugimi besedami: ali bi želeli zaslužiti s ponujanjem uslug npr. katalogizacije drugim deželam (npr. Ugandi).

4 Paradoks funkcije memorije in funkcije katalizatorja, stabilnosti in spremembe.

Manifest, ki ga je sestavil Simon Ford zdaj že davnega leta 1993, sprva ni imel nekega odziva, kot je sam napisal, saj se posledično ni oblikovalo neko avantgardno gibanje v dobesednem smislu⁵. Sam pravi, da je v manifest bistvu rezultat razočaranja ob vstopu v »knjižničarski svet«. Po drugi strani vendar odraža pojav več družbenih (aktivističnih) gibanj, ki so se po zatišju iz 60. let na novo oblikovala v zadnjem desetletju. Saj je potrebno poudariti še to, da se manifest ne osredotoča le na družbeno-politični kontekst BIZ-a, pač pa tudi na diskurzivne formacije in totalitete same BIZ profesije. Tendence po znanstvenosti v BIZ (ki ni nujno slaba sama po sebi) je za sabo tudi pustila (in še pušča) določene posledice: od načina raziskovanja, postavljanja raziskovalnih vprašanj (torej kaj je relevantno za BIZ), uporabe raziskovalnih metod, oblikovanje teoretičnih modelov, in sinergije s prakso. Tako je BIZ npr. že najmanj tri desetletja (največ pa kakšnih sto let) razcepljena v farsi med dokumentalistično - tehnološko determiniranostjo in bibliotekarsko - knjižničarskim konceptom shranjevanja kolektivnega spomina in kanoniziranja visoke (elitne) kulture. Ravno ta razmerja (zakrivanja) pa tudi vplivajo na vaše odgovore na zgornja vprašanja. Vsakemu laiku je verjetno jasno, da gre za pomanjkanje znanstveno-raziskovalne in osebne refleksije. Manifest odraža tudi to.

Nenazadnje pa se zahvaljujemo Simon-u Ford-u za dovolitev tega prevoda. Avtor manifesta se med drugim ukvarja s specialnimi knjižnicami za umetnost (art library), in sodeluje z društvom ARLIS/UK&Ireland (Art libraries society). Napisal je tudi članek: »The Disorder of Things: The Postmodern Art Library«. *Art Libraries Journal*, 1993, 18, 3, 10-23.

VIRI:

Arbeit kritischer Bibliothekarinnen [Working group of critical librarians] (AKRIBIE). Dostopno na spletni strani: <http://www.akribie.org/> <pregledano in uporabljeno 2005-02-17>

Arbeitskreis kritischer Bibliothekarinnen und Bibliothekare (KRIBIBI). Dostopno na spletni strani: <http://www.bvoe.at/~kribibi/> <pregledano in uporabljeno 2005-02-17>

Bibliotek i Samhälle [Libraries in society] (BIS). Dostopno na spletni strani: <http://www.foreningenbis.org/> <pregledano in uporabljeno 2005-02-12>

Eriksson, J. M. (2005); Retsloff, J. M.: Librarians in »information age«: promoter of change or provider of stability? V: Langeland, M. (ed.): *Information in the information age: abstracts*. The 13th BOBCATSSS symposium, 31. January – 2. February, Budapest. Str. 46-47.

Circulo de Estudios sobre Bibliotecologia Politica y Social (Mexico) [Study circle on political and social librarianship]. Dostopno na spletni strani: <http://www.cebi.org.mx/> <pregledano 2004-11-25> <uporabljeno 2005-01-13>

Cuban libraries solidarity group. Dostopno na spletni strani: <http://www.cubanlibrariesolidaritygroup.org.uk/> <pregledano in uporabljeno 2005-02-17>

⁵ Beseda avantgarda izhaja iz francoske avant-garde, ki je prvotno vojaški izraz za »sprednjo četo«; kasneje se »bojna konotacija« prenesla v politična gibanja, in šele na to v umetnost - kot oznaka za predstavnike nove smeri. Avantgardist je torej ponavadi tisti, ki se zavzema za uveljavitev nove smeri. Avantgardna gibanja ponavadi umeščajo v razmerje z moderno/modernizmom, vendar pa njihova »bojna pozicija« prenaša tudi v postmoderno dekonstrukcijo.

- Debič, D.** (et al.) (1985): Knjižnice in samoupravljanje. *Knjižnica*, 2/3, 231-236, *Grupo de Estudios Sociales en Bibliotecología y Documentación* [Social studies group on library science and documentation]. Dostopno na spletni strani: <http://www.r020.com.ar/gesbi/gesbi.php> <pregledano 2004-12-06> <uporabljeno 2005-01-13>
- Information for social change.** Dostopno na spletni strani: <http://www.libr.org/ISIC> <pregledano 2004-12-6> <uporabljeno 2005-01-13>
- Librarian activists.org.** Dostopno na spletni strani: <http://www.librarianactivist.org/activists.html> <pregledano in uporabljeno 2005-02-17>
- Klein, N. (2003):** *Librarianship as a revolutionary choice: speech at the Joint American Library Association/Canadian Library Association Conference, June 24 2003.* Dostopno tudi na spletni strani: <http://www.exo.net/sla-sf/hypermail/0302.html> <pregledano 2004-08-19> <uporabljeno 2005-02-08>
- Manifest** o javnih knjižnicah (1972). *Knjižnica*, 16, 1/4, 5-8.
- Manifest** Zveze bibliotekarskih društev Slovenije o razvoju slovenskega knjižničarstva (2004). Dostopno na spletni strani: <http://www.zbds-zveza.si/manifest.asp> <pregledano in uporabljeno 2005-02-17>
- Popovič, M. (1982):** Nekatera izhodišča visokošolskega študija knjižničarstva: ob primerjavi visokošolskega knjižničarstva v Zvezni republiki Nemčiji in v Nemški demokratični republiki. *Knjižnica*, 26, 1/2, 53-62.
- Progressive librarians around the world.** Dostopno na spletni strani: <http://libr.org/international/> <pregledano in uporabljeno 2005-02-17>
- Progressive librarians guild.** Dostopno na spletni strani: <http://www.libr.org/PLG> <pregledano in uporabljeno 2005-01-20>
- Resolucija IV.** Skupščine Zveze Društev bibliotekarjev Jugoslavije (1972). *Knjižnica*, 16, 1/4, 199-204
- Samek, T. (2003):** Pioneering progressive library discourse. V: Roberto, K.; West, J. (ed.): *Revolting librarians redux: radical librarians speak out.* Jefferson, N. C.: McFarland. Str. 137-141.
- Social Responsibility Round Table of the ALA (SRRT).** Dostopno na spletni strani: <http://www.libr.org/SRRT/> <pregledano in uporabljeno 2005-02-17>
- UNESCO Manifest** o splošnih knjižnicah, 1994 (1995). *Knjižničarske novice* (priloga) 5, 3.
- West, C. (1972):** Introduction in which the Grand Design is checked out and returned. V: West, C.; Katz, E. (ed.): *Revolting librarianship.* San Francisco: Booklegger Press. Dostopno na spletni strani: <http://owen.massey.net/libraries/revolting/index.html> <pregledano in uporabljeno 2005-02-17>

NAROČILNICA - NAROČILNICA - NAROČILNICA - NAROČILNICA
--

CELJE NA STARIH ZEMLJEVIDIH OD 16. DO SREDINE 19. STOLETJA, iz zakladnice Osrednje knjižnice Celje

Predogled zemljevidov je mogoč na spletni strani knjižnice www.ce.sik.si/zemljevidi, v avli prvega nadstropja Osrednje knjižnice Celje in v Muzeju novejšje zgodovine Celje.

1. Naročam publikacijo Celje na starih zemljevidih od 16. do sredine 19. stol. (**cena 4.490 SIT**)*. Navedite število izvodov _____.

2. Naročam grafično mapo 6 zemljevidov Celje na starih zemljevidih od 16. do sredine 19. stoletja (cena je **6.900 SIT**)*. Navedite število izvodov _____.

3. Naročam grafične liste – zemljevide (cena **1.490 SIT**)*

Navedite številko ali naslov zemljevida: _____ / izvodov _____.
(seznam je objavljen v prispevku) _____ / izvodov _____.
_____ / izvodov _____.

4. Naročam komplet, ki vključuje publikacijo in grafično mapo s 6 zemljevidi (**cena 11.390 SIT**)*

* V ceno je vključen 8,5% DDV, cena poštnine ni vračunana v ceno.

POSEBNA UGODNOST

Ob naročilu več izvodov vam nudimo 10% popust:

- za 3 ali več izvodov publikacije;
- za 2 ali več grafičnih map;
- za 3 ali več grafičnih listov;
- za komplet, ki vključuje publikacijo in grafično mapo s 6 zemljevidi.

Naročnik: _____

Naslov: _____

Pošta: _____

Telefon: _____

Datum: _____

Zavezanec za DDV (obkroži): DA NE

Lastnoročni podpis: _____

Dodatne informacije: www.ce.sik.si/zemljevidi ali po telefonu: (03) 426-17-10.

Kupnino bomo poravnali v 30 dneh po prejemu računa. Fizične osebe poravnajo kupnino ob prevzemu gradiv. V ceno je vključen 8,5% DDV, cena poštnine ni vračunana v ceno. Izpolnjeno naročilnico pošljite po pošti na naslov: **OSREDNJA KNJIŽNICA CELJE, Muzejski trg 1 a, 3000 Celje**. Naročite lahko tudi **po telefonu: (03) 426 17 10**, ali **po faksu (03) 426 17 11** oz. po elektronski pošti: vlasta@ce.sik.si ali zdenka@ce.sik.si.

Narodna in univerzitetna knjižnica
Informacijski center za bibliotekarstvo
Turjaška 1
1000 Ljubljana

NAROČILNICA za priročnik PREKAT

Naročamo _____ uporabniških imen za dostop do elektronske oblike priročnika PREKAT, Ljubljana : Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, 2001 po ceni 4.500,00 SIT za posamezen dostop.

Ime, priimek in naslov (**individualni naročniki**) / naziv in naslov (**knjižnica**):

E-naslov (nanj vam bomo poslali geslo in uporabniško ime):

Odgovorna oseba knjižnice (ime in priimek):

žig

podpis odgovorne osebe

Narodna in univerzitetna knjižnica
Informacijski center za bibliotekarstvo
Turjaška 1
1000 Ljubljana

NAROČILNICA za priročnik ZNAČKA

Naročamo _____ uporabniških imen za dostop do elektronske oblike priročnika ZNAČKA, Ljubljana : Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, 2001 po ceni 3.000,00 SIT za posamezen dostop.

Ime, priimek in naslov (**individualni naročniki**) / naziv in naslov (**knjižnica**):

E-naslov (nanj vam bomo poslali geslo in uporabniško ime):

Odgovorna oseba knjižnice (ime in priimek):

žig

podpis odgovorne osebe

Narodna in univerzitetna knjižnica
Informacijski center za bibliotekarstvo
Turjaška 1
1000 Ljubljana

NAROČILNICA za priročnika PREKAT in ZNAČKA

Naročamo _____ uporabniških imen za dostop do elektronske oblike priročnikov ZNAČKA in PREKAT, po skupni ceni 7.500,00 SIT za posamezen dostop do obeh publikacij.

Ime, priimek in naslov (**individualni naročniki**) / naziv in naslov (**knjižnica**):

E-naslov (nanj vam bomo poslali geslo in uporabniško ime):

Odgovorna oseba knjižnice (ime in priimek):

žig

podpis odgovorne osebe
